

..... ЛЕТЮЧИЙ КОРАБЕЛЬ

Казка

Був собі дід та баба, а в них було три сини: два розумних, а третій дурний. Розумних же вони й жалують, баба їм щонеділі білі сорочки дає, а дурника всі лають, сміються з нього, а він знай на печі в просі сидить, у чорній сорочці, без штанців. Як дадуть, то й їсть, а ні, то він голодує. Аж ось прийшла чутка, що так і так: прилетів такий царський указ, щоб зібралися до царя всі на обід, і хто змайструє такий корабель, щоб літав, і прилетить на тім кораблі, за того цар дочку віддає.

- Як ти думаєш, чому цар вирішив віддати свою дочку лише за того, хто побудує летючий корабель?

Розумні брати й радяться:

— Піти б то, може, там, де наше щастя закотилося!

Порадилися, просяться в батька та матері:

— Підемо ми, — кажуть, — до царя на обід: загубити нічого не загубимо, а може, там де наше щастя закотилося!

Батько їх умовляє, мати їх умовляє... Ні!

— Підемо, та й годі! Благословіть нас на дорогу.

Старі, нічого робити, взяли, поблагословили їх, мати надала їм білих паляниць, спекла поросю, — пішли вони.

А дурень сидить на печі та й собі проситься:

— Піду і я туди, куди брати пішли!

— Куди ти, дурню, підеш? — каже мати. — Десь тебе й вовки з'їдять!

— Ні, — каже, — не з'їдять, піду!

Старі з нього спершу сміялись, а то давай лаяти. Так ні! Вони бачать, що з дурнем, нічого не зробиш, та й кажуть:

— Ну, йди, та щоб уже й не вертався, і щоб не признався, що ти наш син.

Баба дала йому торбу, наклала туди чорного черствого хліба, пляшку води й випровадила його з дому. Він і пішов.

Іде та йде, коли зустрічає на дорозі діда: такий сивий дідуган, борода зовсім біла, аж до пояса.

— Здорові були, діду!

— Здоров, сину!

— Куди йдете, діду?

А той каже:

— Ходжу по світу, з біди людей виручаю. А ти куди?

— До царя на обід.

— Хіба ти, — питає дід, — умієш зробити такий корабель, щоб сам літав?

— Ні, — каже, — не вмію!

— То чого ж ти йдеш?

— А хто його знає, — каже. — Загубити не загублю, а може, там моє щастя закотилося.

— Сідай же, — каже дід, — та спочинеш трохи, пополуднуємо. Виймай, що там у тебе в торбі.

— Е, дідусю, нема тут нічого, самий черствий хліб, що ви й не вкусите.

— Нічого, виймай!

От дурень виймає, аж з того чорного хліба такі стали паляниці білі, що він ізроду не їв таких; сказано, як у панів.

От вони **розіслали** свитки на траві, посідали, давай полуднувати. Пополуднували гарненько, подякував дід хлопцеві за хліб та й каже:

— Ну, слухай, сину: йди ж тепер ти в ліс та підійди до дерева та й удар сокирою в дерево, а сам мерщій падай ниць і лежи, аж поки тебе хто не розбудить. Тоді — каже, — тобі корабель збудується, а ти сідай на нього й лети куди тобі треба, тільки по дорозі бери всіх кого б там не стрів.

Парубок подякував дідові й розпрощався; дід пішов своєю дорогою, а хлопець — у ліс.

От увійшов у ліс, підійшов до дерева, цюкнув сокирою, упав ниць та й заснув. Спав-спав... Коли це за який там час чує — хтось його будить:

— Уставай, уже твоє щастя поспіло, вставай!

Хлопець прокинувся, коли гляне — аж стоїть корабель: сам золотий, щогли срібні, а вітрила шовкові так і понадимались — тільки летіти! От він, недовго думавши, сів на корабель, той корабель знявся й полетів... Як полетів та й полетів — нижче неба, вище землі — й оком не зглянеш!

■ Чи можливо в наш час побудувати летючий корабель? Що для цього потрібно?

Летів-летів, коли дивиться: припав чоловік на шляху до землі вухом та й слухає. Він і гукнув:

— Здорові були, дядьку!

— Здоров, небоже!

— Що ви робите?

— Слухаю, — каже, — чи вже позбирались до царя на обід люди.

— А хіба ви туди йдете?

— Туди.

— Сідайте зі мною, я вас підвезу.

Слухало сів. Полетіли.

Летіли-летіли, коли дивляться: іде чоловік шляхом — одна нога за вухо прив'язана, а на одній скаче.

— Здорові були, дядьку!

— Здоров, небоже!

— Чого ви на одній нозі скачете?

— Того, — каже, — що коли б я відв'язав другу, то за одним ступнем увесь би світ переступив. А я, — каже, — не хочу...

— Куди ж ви йдете?

— До царя на обід.

— Сідайте з нами.

— Добре.

Слухало сів, знов полетіли.

Летіли-летіли, коли дивляться: стоїть на дорозі стрілець і прицілюється з лука, а ніде не видно ні птиці, ані нічого. Парубок і крикнув:

— Здорові були, дядьку! Куди ви цілитесь, що не видно ні птиці, ані нічого?

— То вам не видно, а мені видно!

— Де ви її бачите?

— Ет! — каже. — Там, за сто миль, сидить на сухій груші!

— Сідайте з нами!

Стрілець і сів. Полетіли.

Летіли-летіли, коли дивляться: іде чоловік і несе за спиною повен мішок хліба.

— Здорові були, дядьку!

— Здоров!

— Куди ви йдете?

— Іду, — каже, — добувати на обід хліба.

— Та у вас і так повен мішок!

— Що тут цього хліба? Мені й на один раз поснідати не стане.

— Сідайте з нами!

— Добре!

Сів і Об'їдайло. Полетіли.

Летіли-летіли, коли дивляться, ходить чоловік коло озера, мов чогось шукає.

— Здорові були, дядьку!

— Здоров!

— Чого ж ви тут ходите?

— Пити, — каже, — хочеться, та ніяк води не знайду.

— Та перед вами ж цілісіньке озеро, чому ви не п'єте?

— Ет, що тут цієї води! Мені й на один ковток не стане.

— Так сідайте з нами!

— Добре!

Обпивайло сів, полетіли.

Летіли-летіли, коли глянуть, аж іде чоловік у село й несе **куль** соломи.

— Здорові були, дядьку! Куди це несете соломі?

— У село, — каже.

— Ото! Хіба в селі нема соломи?

— Є, — говорить, — та не така!

— А хіба це яка?

— А така, — каже, — що яке б душе літо не було, а тільки розкидай цю солому, то зараз де не візьметься мороз і сніг.

— Сідайте з нами!

Морозко сів, і полетіли далі.

Летіли-летіли, коли дивляться: іде чоловік у ліс і несе в'язку дров за плечима.

— Здорові були, дядьку!

— Здоров!

— Куди ви дрова несете?

— У ліс.

— Ото! Хіба в лісі нема дров?

— Чому нема? Є, — говорить, — та не такі.

— А які ж?

— Там, — каже, — прості, а це такі, що як тільки розкидати їх, так зараз же де не візьметься військо перед тобою!

— Сідайте з нами!

І той згодився, сів та й полетіли.

Чи довго вони летіли, чи недовго, а прилітають до царя на обід. А там серед двору столи понаставлені й понакривані, бочки меду повикочувані — пий, душе, їж, душе, чого забажаєш! А людей, сказано, пів царства зійшлося.

Парубок прилетів із товариством на тім кораблі, спустився в царя перед вікнами, повиходили вони з корабля й пішли обідати.

Цар дивиться у вікно — аж щось прилетіло на золотім кораблі. Він лакеєві й каже:

— Піди спитай, хто там золотим кораблем прилетів!

Лакей пішов, подивився, приходить до царя:

— Якась, — каже, — **мужва** обідрана!

Цар не вірить:

— Як, — каже, — можна, щоб мужики на золотім кораблі прилетіли! Ти, мабуть, не допитався.

Взяв та й пішов сам між люди.

— Хто, — питає, — тут на цім кораблі прилетів?

Парубок виступив:

— Я! — каже.

Цар як подивився, що в нього свиточка — латка на латці, штанці — коліна повилазили, то аж за голову взявся: «Як-таки, щоб я свою дитину та за такого хлопа видав!»

Що його робити? І давай йому загадки загадувати.

— Піди, — каже на лакея, — скажи йому, що хоч він і на кораблі прилетів, а як не добуде води живої й цілющої, поки люди пообідають, то не те, що царівни не віддам, а оце меч — а йому голова з плеч!

Лакей і пішов.

А Слухало підслухав, що цар казав, та й розказав парубкові. Хлопець сидить на лаві (такі лави кругом столів пороблено) та й журиться: не їсть, не п'є. Скороход побачив:

— Чому ти, — питає, — не їси?

— Де вже мені їсти! І в пельку не лізе.

І розказав:

— Загадав мені цар, щоб я, поки люди пообідають, добув води живої й цілющої... Як я її добуду?

— Не журись! Я тобі дістану!

— Ну, гляди!

Приходить лакей, дає йому царський наказ; а він уже давно знає, як і що.

— Передай, — каже, — що принесу!

От лакей і пішов.

■ Чи є в тебе такі товариші, які допоможуть і виручать із біди?

А Скороход відв'язав ногу від вуха та як махнув — так в одну мить і набрав води живої й цілющої. Набрал, утомивсь. «Ще, — думає, — поки обід, вернуся, а тепер сяду під млином, відпочину трохи». Сів та й заснув. Люди вже обід кінчають, а його нема. Парубок сидить ні живий ні мертвий. «Пропає!» — думає.

Слухало взяв, приставив до землі вухо — давай слухати. Слухав-слухав.

— Не журись! — каже. — Під млином спить, вражий син!

— Що ж ми будемо тепер робити? — каже дурень. — Як би його збудити?

А Стрілець каже:

— Не бійся: я збуджу!

От як нап'яв лук, як стрельне — як торохне стріла в млин, аж тріски полетіли... Скороход прокинувся — мерщій туди! Люди обід тільки-но кінчають, а він приносить ту воду.

Цар — що робити? Ну загадувати другу загадку: як з'їсть із своїм товариством за одним разом шість пар волів смажених і сорок пічок хліба, тоді, каже, віддам мою дитину за нього, а не з'їсть, то от мій меч — а йому голова з плеч!

Слухало й підслухав та й розказав парубкові.

— Що ж мені тепер робити? Я й одного хліба не з'їм! — каже хлопець.

Та й знов зажурився — аж плаче. А Об'їдайло й каже:

— Не плач, я за вас усіх поїм і ще буде й мало.

Приходить лакей: так і так.

— Добре, — каже, — нехай дають!

От насмажили дванадцять биків, напекли сорок пічок хліба. Об'їдайло як зачав їсти — усе дочиста поїв, ще й просить:

— Ех, — каже, — мало! Хоч би ще трошки дали!..

Цар бачить, що непереливки, — знову загадав загадку, щоб сорок сорокових кухлів води випив за одним духом і сорок сорокових кухлів квасу, а не вип'є — «мій меч — його голова з плеч!»

Слухало підслухав — розказав; парубок мало не плаче.

— Не плач! — каже Обпивайло. — Я, — каже, — сам вип'ю, ще й мало буде.

От викотили їм по сорок сорокових кухлів води й квасу. Обпивайло як узяв пити, все до краплі випив ще й підсміюється.

— Ех, — каже, — мало! Хоч би ще трохи — ще б випив.

Цар бачить, що нічого не вдіє, та думає: «Треба його, вражого сина, зі світу звести, а то він мою дитину занастить!» От і посилає до хлопця лакея:

— Піди скажи, що казав цар, щоб він перед вінцем у лазню сходив.

А другому лакеєві загадує, щоб лазню чавунну напалили: «Так він сякий-такий засмажиться!» Грубник натопив лазню — так і пащить, самого чорта можна засмажити!

Сказали хлопцеві. От він іде в лазню, а за ним — Морозко із соломою. Тільки-но ввійшли в лазню, аж там такий жар, що не можна! Морозко розкинув солому — й відразу так стало холодно, що парубок насилу обмився, та швидко на піч, та там і заснув, бо намерзся таки добре! Вранці відчиняють лазню, думають — тільки з нього попільець zostався, аж він лежить на печі. Вони його й збудили:

— Оце, — каже, — як я міцно спав!

Та й пішов із лазні.

Доповіли цареві, що так, мовляв, і так: на печі спав, і в лазні так холодно, наче цілу ніч не топлено. Цар засмутився дуже: що його робити? Думав-думав, думав-думав...

— Ну, — каже, — як дістане мені на ранок полк війська, то вже віддам свою дочку за нього, а не дістане, то от мій меч — йому голова з плеч!

А сам думає: «Де таки простому мужикові полк війська добути? Я цар, та й то!..»

От і дав наказ.

Слухало підслухав і розказав парубкові. Парубок знову сидить та й плаче:

— Що мені тепер робити на світі? Де я того війська добуду?

Іде на корабель до товариства:

— Ой, виручіть, братця! Виручали не один раз з біди і тепер виручіть! А то пропав я на світі!..

— Не плач! — каже той, що ніс дрова. — Я тебе виручу.

Приходить слуга:

— Казав, — каже, — цар, як поставиш завтра на ранок цілий полк війська, тоді твоя царівна!

— Добре, зроблю! — каже дурень. — Тільки скажи цареві, як не віддасть ще й тепер, то я на нього війною піду й силою царівну візьму.

Уночі повів товариш парубка в поле й поніс з собою в'язку дров. Як почав ті дрова розкидати, то що кине — то й чоловік, що кине — то й чоловік! І такого війська набралось, Господи! На ранок прокидається цар — аж чує: грають. Він питає:

— Що там так рано грає?

— То, — кажуть, — той, що на золотім кораблі прилетів, своє військо муштрує, .

Цар тоді бачить, що нічого не вдіє, та звелів його покликати до себе.

Приходить лакей, просить. А парубок такий став, що його й не пізнаєш: одяга на ньому так і сяє: шапочка золота, а сам такий гарний, що Боже! Веде він своє військо, сам на воронім коні попереду, за ним старшина... Підступив під палац:

— Стій! — крикнув.

Військо у лаву стало — як перемите! Він пішов у палац; цар його обіймає, цілує.

— Сідай, мій зятю любий!

Вийшла й царівна; як побачила — аж засміялась, який у неї гарний чоловік буде!

От їх швидко й повінчали, такий бенкет урядили, що аж до неба дим пішов.

ЗБАГАЧУЙ МОВЛЕННЯ

Розісла́ти — розстелити.

Куль — сніп.

Мужва́ — селяни.